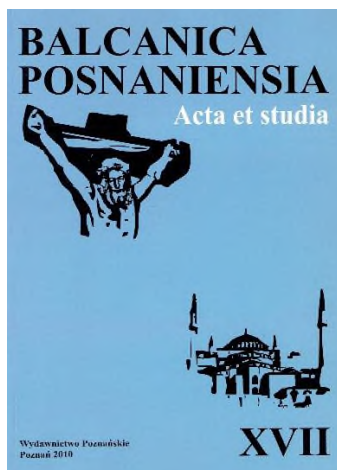

Pentek, Zdzisław, rec. książki: *Николай Марков, Балканите през подлога на един френски рицар от начало то на XIII век. (Бележки върху хрониката на Робер дьо Клари)*. Издателство Фабер, [В. Търново 2008], SS. 80+3 nlb. ISBN 978-954-775-986-2, ss. 199+1 nlb., il., mapy, „Balcanica Posnaniensia. Acta et Studia” 2010, t. 17, s. 271–272.

<https://doi.org/10.14746/bp.2010.17.21>

<https://pressto.amu.edu.pl/index.php/bp/article/view/54937>

Instytucją przechowującą materiały źródłowe jest Biblioteka Collegium Historicum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

<http://bch.amu.edu.pl>

Zadanie zostało zrealizowane w ramach konkursu „Społeczna odpowiedzialność nauki II – Wsparcie dla bibliotek naukowych”. Projekt zatytułowany „Digitalizacja archiwalnych wydań czasopism naukowych zgromadzonych przez Bibliotekę Coll. Historicum UAM”. Projekt dofinansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Nauki w ramach Programu Społeczna odpowiedzialność nauki II. Wsparcie dla bibliotek naukowych (umowa nr BIBL/SP/0092/2024/02 z dnia 05.12.2024). Całkowita wartość projektu: 247 236,00 zł. Kwota dofinansowania: 220 836,00 zł.

The institution storing the source materials is the Library of the Collegium Historicum of the Adam Mickiewicz University in Poznań.

bch.amu.edu.pl

The task was carried out within the framework of the competition “Social Responsibility of Science II – Support for Scientific Libraries”. The project entitled “Digitization of archival editions of scientific journals collected by the Library of the Coll. Historicum of Adam Mickiewicz University”. The project was co-financed from state budget funds granted by the Minister of Science within the framework of the Programme Social Responsibility of Science II. Support for Scientific Libraries (agreement no. BIBL/SP/0092/2024/02 of 05.12.2024). Total value of the project: PLN 247,236.00. Amount of co-financing: PLN 220,836.00.

UNIwersYTET
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna
Odpowiedzialność
Nauki II

RECENZJE

Николай Марков, *Балканите през подлуга на един френски рицар от началото на XIII век. (Бележки върху хрониката на Робер дьо Клари)*. Издателство Фабер, [В. Търново 2008], ss. 80+3 nlb. ISBN 978-954-775-986-2, ss. 199+1 nlb., il., mapy.

Książka Nikołaja Markova jest dopełnieniem wydanego w roku 2007 tłumaczenia na język bułgarski dzieła Roberta z Clari o zdobyciu Konstantynopola w 1204 r. Autor, który dokonał również wspomnianego przekładu, napisał uzupełniającą rozprawę mającą nie tylko rozjaśnić czytelnikowi, jak postrzegał Bałkany pikardyjski dziejopis. W pewnym stopniu można to traktować jako dodatek do dość skąpych komentarzy, jakie znalazły się w tłumaczeniu (omówienie tego przekładu pozwolę sobie zamieścić przy okazji).

Pierwsze rozważania (s. 9-13) autora dotyczą aspektów, które właściwie nie wchodzą w skład kroniki Roberta. Markov napisał nieco o przyczynach obecności krzyżowców na Wschodzie, konflikcie z muzułmanami i nakreślił – co sprawiło, że doszło do IV wyprawy krzyżowej, która w efekcie zamiast wylądować w Palestynie osiągnęła tylko i aż stolicę Cesarstwa Bizantyjskiego.

W drugiej części (s. 14-20) Markov omówił to, co wiadomo o kronikarzu, jak zajmowała się nim historiografia od czasów identyfikacji jego dzieła w kopenhaskiej bibliotece w roku 1786 oraz wspominał o wydaniach kroniki (autor oparł się na edycji Jeana Dufourmet z 2004 r.).

Specjalną uwagę (s. 21-32), co zrozumiale, Markov poświęcił temu, co o Bułgarii oraz Bułgarach pozostawił Robert, skrupulatnie wydobywając interesujące fragmenty. Jest to erudycyjny fragment, w którym autor wykorzystał głównie francuskie publikacje, jakie dotąd powstały przy okazji studiów na dziełem pikardyjskiego rycerza.

W czwartej części (s. 33-36) Markov przyjrzał się fragmentom kroniki Roberta o Kumanach. Dopatrzył się tu paraleli z tekstem *Historii* Niketasa Choniatesa.

Najbardziej ciekawie prezentuje się piąta część rozważań (s. 36-89), omawiająca wrażenia Roberta z pobytu w Konstantynopolu. Istotnie, jest to ważna, jeśli nie najważniejsza część dzieła Roberta. Dokładna analiza tych fragmentów, dokonana przez Markova, zasługuje na szczególne podkreślenie. Omówienie wspomnianych przez Roberta „cudów” nie jest bowiem sprawą łatwą, tym bardziej że autor przeprowadził dogłębną analizę oglądanych przez Roberta zabytków i nie zamknął komentarza o ich losach na czasach IV krucjaty. Te rozważania stanowiły dla Markova najistotniejszą część całej pracy, czego zresztą nie ukrywał.

Zupełnie inne spojrzenie Roberta na działania cesarzy bizantyjskich znalazło się w kolejnej, szóstej części (s. 90-94) rozważań autora (zdarzenia związane z Andronikiem I oraz Aleksym V Murzuflosem).

Analiza legendy (s. 95-100) o czarnym królu (Robert, rozdział LIV), w następnej, siódmej części pracy, istotnie, jak zaznaczył Markov, nie była przedmiotem głębokich analiz. Wnioski autora, z pewnością dyskusyjne, nie odbiegają od przyjętych dotąd w historiografii ustaleń.

Ósma część analiz Markova (s. 101-102) dotyczy osobliwego świata narracji Roberta, postrzegającego tylko dwie barwy, złoto i srebro. Mimo małych rozmiarów tego fragmentu, warto podkreślić obserwacje autora.

W ostatniej części Markov poświęcił wiele miejsca zjawisku feudalizmu (s. 103-126) w kronice Roberta. Znajdują się tu ciekawe uwagi o różnicach w pojmowaniu feudalizmu na różnych ziemiach, skąd pochodzili główni uczestnicy krucjaty, o feudalizmie w Bułgarii oraz Bizancjum doby podboju Konstatynopola. Nie zabrakło miejsca na omówienie sprawy podziału zdobytych ziem w 1204 roku i konsekwencjach tych działań. Autor zwrócił uwagę na pojmowanie zjawiska *fiefs*, odmienne dla zdobywców Królowej Miast.

Wyjątki z kroniki Roberta z Clari, które posłużyły prezentowanym studiom (s. 129-186) Markov zamieścił po głównym tekście. To dobry zabieg, pozwalający czytelnikowi uzyskać wgląd do analizowanych fragmentów.

Całość wieńczy osiemnaście ilustracji, w tym plany Konstantynopola. Niestety jakość materiału ikonograficznego nie jest zadowalająca.

Rozprawa N. Markova stanowi cenny wkład bułgarskiego badacza w już ponad dwie setki lat studiów nad dokonaniem Roberta z Clari. Rozwinięte i pogłębione studia nad kroniką Roberta mogą dać asumpt do kolejnych propozycji interpretacji jego *Zdobycia Konstantynopola*.

Zdzisław Pentek

Stefan Lemny, *Les Cantemir – l'aventure européenne d'une famille princière au XVIIIe siècle*, Editions Complexe, Paris 2009, ss. 368.

W roku 2009 wydawnictwo *Editions Complexe* opublikowało biografie Dymitra Kantemira oraz jego syna – Antiocha. Autorem pracy jest Stefan Lemny, rumuński historyk, który doktoryzował się na uniwersytecie w Jassach i który od początku lat dziewięćdziesiątych jest związany zawodowo z Bibliothèque Nationale de France w Paryżu. Badacz publikował wcześniej prace dotyczące historii Rumunii w XVIII w.¹, a jego debiutem biograficznym było opracowanie poświęcone życiu Jeana-Louisa Carry².

Dymitr Kantemir jest postacią znaną – jego życiorys oraz twórczość były przedmiotem badań historyków i literaturoznawców³. To samo można powiedzieć o twórczości i życiu Antiocha Kantemira⁴. Wypada więc postawić pytanie, jaki jest cel publikowania kolejnego opracowania biograficznego? Stefan Lemny uważa, że pomimo dużej bibliografii dotyczącej Dymitra Kantemira i jego syna, postaci te są niesłusznie zapomniane, nie tylko we Francji, ale w ogóle na Zachodzie Europy: „Dalecy jesteśmy od umniejszania wartości licznych opracowań, które były poświęcone obu osobistościom. Lecz jak uderzające jest zapomnienie ich imion, poza granicami ich kraju. Jakież przechodzień, patrzący na fasadę paryskiej biblioteki Sainte-Geneviève, wiedziałby kim jest Dymitr Kantemir, którego imię zostało wyryte obok imion Malebranche'a, Fénelona, Leibniza i Newtona?” (s. 23, tłum. w tekście

¹ S. Lemny, *Romaşnii în secolul XVIII: o bibliografie*, Iaşi 1988; ten , *Sensibilitate  i istorie în secolul XVIII românesc*, Bucure ti 1990; ten , * ntilniri cu istoria în secolul XVIII: teme  i figuri din spaţiul românesc*, Iaşi 2003.

² Ten , *Jean-Louis Carra : 1742-1793 : parcours d'un révolutionnaire*, b. m. 2000.

³ C. Maciuc , *Dimitrie Cantemir*, Bucure ti 1972; D. Moldovanu, *Dimitrie Cantemir  ntre Orient  i Occident*, Bucure ti 1997; S. Ciobanu, *Dimitrie Cantemir  n Rusia*, Bucure ti 2000.

⁴ V. Mihordea, *Note cu privire la Antioh Cantemir*, Bucarest 1946; C. Cristea, *Antioh Cantemir*, Craiova 1984.